

האוניברסיטה הפתוחה

10730

מבוא לבלשנות תאורטית
חוברת הקורס אביב 2024

כתבה: ד"ר אירנה בוטוויניק

מרץ 2024 - סמסטר אביב - תשפ"ד

פנימי – לא להפצה

© כל הזכויות שמורות לאוניברסיטה הפתוחה.

סטודנטים יקרים,

אני מברכת אתכם על בחירתכם בקורס "מבוא לבלשנות תאורטית".

חוברת זו כוללת את לוח הזמנים והפעילויות של הקורס בו מפורטים מועדי הגשת המטלות. פרטים על מספר מפגשי ההנחיה, מועדי המפגשים ומקומם יישלחו אליכם בסמוך לתחילת הסמסטר.

- אם לאחר קריאת החומר תהיינה לכם שאלות נוספות, תוכלו לפנות אל הגורמים הבאים:
- בכל השאלות הקשורות לחומר הלימודים, אנא פנו אלי בעת המפגש (ראו "לוח מפגשים ומנחים") או טלפנו אלי בשעת הקבלה הטלפונית (פרטים יישלחו אליכם בהודעה נפרדת).
 - נושאים בתחום המנהלי והאקדמי מפורטים בידיעון האקדמי ובקטלוג הקורסים. עדכונים נשלחים מדי סמסטר.
 - לצורך בירורים אחרים וייעוץ, ניתן לפנות אל מרכז הקורס בדרכים הבאות:
 - א. בכתב: רח' הס 14 תל אביב 63324
 - ב. בטלפון: 077-7645894 (נא לא להשאיר הודעות במענה הקולי)
 - ג. בדואר אלקטרוני (מומלץ מאוד!): irenabo@openu.ac.il (יש לציין באופן ברור את נושא הדוא"ל ואין לצרף מסמכים או כל דבר אחר).

בנוסף לחוברת הקורס, קיים אתר אינטראקטיבי, שבו ניתן לקבל מידע, אותו מפרסם מרכז ההוראה, לשלוח ממצגים (במקום בדואר), לעיין בפתרונות למצגים, לקרוא עדכונים, לשאול שאלות ולעיין בשאלות של חבריכם לקורס, ועוד.

יצוין, כי למרות שניתן להתמודד היטב עם הקורס ללא האתר, מומלץ מאוד להיעזר בו. בנוסף, האתר מהווה עבורכם ערוץ תקשורת עם צוות ההוראה ועם סטודנטים אחרים בקורס. פרטים על למידה מתוקשבת ואתר הקורס, תמצאו באתר שה"ם בכתובת:

<http://telem.openu.ac.il>

מידע על שירותי ספרייה ומקורות מידע שהאוניברסיטה מעמידה לרשותכם, תמצאו באתר הספרייה באינטרנט www.openu.ac.il/Library.

לתשומת לב הסטודנטים הלומדים בחו"ל :

למרות הריחוק הפיסי הגדול, נשתדל לשמור אתכם על קשרים הדוקים ולעמוד לרשותכם ככל האפשר.

הפרטים החיוניים על הקורס נכללים בחוברת הקורס וכן באתר הקורס.
מומלץ מאד להשתמש באתר הקורס ובכל אמצעי העזר שבו וכמובן לפנות אלינו במידת הצורך.

בנושאים אדמיניסטרטיביים ניתן לפנות למזכירות המחלקה – 09-7781159/1990 או

בדוא"ל : arts@openu.ac.il

אני מאחלת לכם הצלחה בקורס והנאה רבה מן החומר הנלמד.

ד"ר אירנה בוטוויניק

מרכזת הקורס

תנאים לקבלת נקודות זכות בקורס

- א. כדי שתהיו זכאיים לגשת לבחינת הגמר, עליכם להגיש מטלות במשקל של 22 נקודות לפחות ובכללן **מטלת החובה 12**.
- ב. כדי לעמוד בדרישה המינימלית של בחינת הגמר, עליכם לקבל ציון של לפחות 60.
- ג. סטודנטים שעמדו בהצלחה בבחינת הגמר, ושהציון הסופי (המשוקלל) שלהם הוא לפחות 60, יקבלו שש נקודות זכות.

תיאור המטלות

הקורס מכיל 4 מטלות, שמשקלן הכולל הוא 30 נקודות. את מטלות המנחה עליכם לשלוח אל המנחה (או מרכז הקורס) שלכם, או למסרן במפגש ההנחיה. המנחה יבדוק אותן, יתקן ויעיר, ויחזיר אליכם בדואר. אם המועד האחרון להגשת הממ"ן מקביל לתאריך מפגש ההנחיה - תוכלו למסור את הממ"ן למנחה בזמן המפגש. על-ידי כך יתקצר הזמן עד לקבלת המטלה חזרה מן המנחה. אם במשך לימוד היחידות וכתיבת המטלות תיתקלו בקושי או אי-בהירות, תוכלו לטלפן אל המנחה שלכם ביום ובשעה שנועדו לכך - אל תהססו לעשות זאת!

המטלה	לפרקים	משקל המטלה
ממ"ן 11	1, 3, 4	8 נקודות
ממ"ן 12 - חובה	5, 6	8 נקודות
ממ"ן 13	7, 9	7 נקודות
ממ"ן 14	10, 11	7 נקודות

סה"כ 30 נקודות

לתשומת לבכם!

כדי לעודדכם להגיש לבדיקה מספר רב של מטלות הנהגנו את ההקלה שלהלן:

אם הגשתם מטלות מעל למשקל המינימלי הנדרש בקורס, **המטלה** בציון הנמוך ביותר, שציונה נמוך מציון הבחינה, לא תילקח בחשבון בעת שקלול הציון הסופי.

זאת בתנאי שמטלה זו **אינה חלק מדרישות החובה בקורס** ושהמשקל הצבור של המטלות האחרות שהוגשו מגיע למינימום הנדרש.

זכרו! ציון סופי מחושב רק לסטודנטים שעברו את בחינת הגמר בציון 60 ומעלה והגישו מטלות כנדרש באותו קורס.

לוח זמנים ופעילויות (מס' קורס 10730/ב2024)

שבוע הלימוד	תאריכי שבוע הלימוד	יחידת הלימוד המומלצת	מפגשי ההנחיה*	תאריך אחרון למשלוח הממ"ן (למנחה)
1	22.03.2024-17.03.2024 (ה תענית אסתר)			
2	29.03.2024-24.03.2024 (א פורים)			
3	05.04.2024-31.03.2024			ממ"ן 11 05.04.2024
4	12.04.2024-07.04.2024			
5	19.04.2024-14.04.2024			
6	26.04.2024-21.04.2024 (ב-ו פסח)			
7	03.05.2024-28.04.2024 (א-ב פסח)			
8	10.05.2024-05.05.2024 (ב יום הזכרון לשואה)			
9	17.05.2024-12.05.2024 (ב יום הזיכרון, ג יום העצמאות)			ממ"ן 12 חובה להגיש ממ"ן זה 17.05.2024
10	24.05.2024-19.05.2024			
11	31.05.2024-26.05.2024 (א ל"ג בעומר)			
12	07.06.2024-02.06.2024			ממ"ן 13 07.06.2024
13	14.06.2024-09.06.2024 (ד שבועות)			
14	21.06.2024-16.06.2024			ממ"ן 14 21.06.2024

מועדי בחינות הגמר יפורסמו בנפרד

* התאריכים המדויקים של המפגשים הקבוצתיים מופיעים ב"לוח מפגשים ומנחים".

הערות חשובות לתשומת לבך!

חל איסור מוחלט על הכנה משותפת של מטלות ו/או על העתקת מטלות.

עליך להשאיר לעצמך העתק של המטלה.

אין האוניברסיטה הפתוחה אחראית למטלה שתאבד בשל תקלות בדואר.

הנחיות כלליות לכתיבה אקדמית במטלות

ההנחיות שלהלן נדרשות כתנאי בסיסי בכל כתיבה אקדמית באוניברסיטה והעמידה בהן היא חלק מדרישות הקורס, ומהווה 10 נקודות מציון הממ"ן.

רק מי שיקפיד על ההנחיות יקבל ציון מלא בממ"ן.

(א) כללי הגשה והדפסה:

- יש להגיש את המטלות בקבצי Word בלבד (לא ב-PDF), אלא אם צירפתם סריקה.
- רשמו את פרטיכם האישיים (שם ומס' ת"ז) ואת מס' הממ"ן בראש העבודה
- הפסקאות מיושרות לשני הצדדים (מקשי CTRL+J)
- רווח בין השורות – 1.5 (שורה וחצי)
- פונט David בגודל 12
- המנעו משימוש בפונט נטוי ובקו תחתי בגוף הטקסט.
- אין צורך להעתיק את השאלות לתוך מסמך התשובה.

(ב) כללי כתיבה:

- הבנת השאלה:** קראו את השאלות שבמטלה יותר מפעם אחת וודאו כי הבנתם היטב את מה שנדרש מכם.
- פתיחה:** את התשובות רצוי לפתוח בשורת הקדמה. תוכלו להעזר בנוסח השאלה (השוו בין... או מהם מאפייני ה...?) ולשלב בתשובה, לדוגמה: "בתשובה זו אערוך השוואה..." או "מאפייני המספר ברומן הם: ...".
- מיקוד:** מקדו את תשובותיכם בנושאי השאלות ואל תסטו מהם. אם השאלה כוללת סעיפים אחדים – חלקו את תשובתכם בהתאם לסעיפי השאלה.
- תמציתיות:** ענו בתמציתיות והימנעו מחזרות מיותרות. שימו לב להנחיות בממ"ן לגבי אורך התשובה.
- במילים שלכם:** נסחו את התשובות בלשון תקינה וברורה ובמילים שלכם. אין להעתיק קטעים מתוך יחידות הלימוד או מכל מקור אחר (אינטרנט וכ"ו) ולהשתמש בהם כמות שהם כתשובה לשאלה.
- יכולת ניתוח עצמאית:** במטלות עליהם להראות יכולת ניתוח ופרשנות עצמאית. בכל תשובה שבה אתם מציגים פרשנות או עמדה משלכם, עליהם לעגן אותה בהוכחות מן היצירה.
- השוואה:** בשאלות הדורשות השוואה, עליכם להבהיר לעצמכם מראש מהם ההיבטים (פרמטרים) אותם ברצונכם להשוות ועל פיהם לנתח את הדומה והשונה. בחירת סעיפי

ההשוואה היא במקרים רבים חלק מהיכולת הנבדקת בשאלה כזו. לכן הדגישו את הפרמטרים בעזרתם בחרתם להשוות. הקפידו לדון ביצירות באופן השוואתי ולא לכתוב דיון נפרד על כל אחת מהן.

- **שימוש במושגים:** הקפידו על שימוש נכון במושגים רלוונטיים שרכשתם בקורס או במהלך לימודיכם.
- **ציטוט ואזכור ביבליוגרפי:** המעיטו לצטט וזכרו שתפקידם של הציטוטים הוא רק להדגים או לבסס את טיעוניכם אך הם אינם תחליף לניסוח וניתוח במילים שלכם. בעת ציטוט מתוך ספר, יחידת לימוד או כל מקור אחר, הקפידו על כללי הציטוט:
 - את המצוטט יש לתחום באמצעות מרכאות "...". ולציין בסוף הציטוט בסוגריים את המקור והעמוד שממנו הוא לקוח. לדוגמא "....." (יחידה 3, עמ' 13).
 - אם אתם משתמשים בחומר עזר נוסף, הקפידו להפנות למקור גם כאשר אתם מסכמים את הדברים. ניתן להפנות אל המקור בסוגריים, כך (שם משפחה של הכותב, שנת הוצאת הספר/המאמר : עמודים).
- **משלב לשוני:** נסחו את תשובותיכם באופן ענייני ואובייקטיבי, בלשון ההולמת כתיבה אקדמית.
- **הבנייה (פסקאות):** יש לכתוב פסקאות שלמות, המוקדשות כל אחת לענין אחד מוגדר. כל פסקה היא חוליה אחת במהלך הטיעוני השלם של החיבור. פסקה מכילה בד"כ 5-7 משפטים - אין פסקאות המורכבות ממשפטים בודדים. פסקה כוללת נושא (טיעון) אחד בלבד. בד"כ מופיע הטיעון במשפט הראשון בפסקה. המשך הפסקה מהווה הסבר/הנמקה/הדגמה לטיעון המנוסח במשפט הראשון.
- **הבנייה (קישוריות):** אל תצפו שהקורא "ילקט" את התשובה הנכונה מתוך שפע של משפטים שאין קשר ביניהם. הקפידו על קשר ענייני והגיוני בין המשפטים בפיסקה, באמצעות מילות קישור (קישור סיבתי: לפיכך, על כן; קישור כרונולוגי: בתחילה, לאחר מכן, בסיום; קישור של הוספה: בנוסף לכך, כמו כן, זאת ועוד וכו').
- **הבנייה (פיסוק):** הקפידו על סימני הפיסוק הנדרשים בין מילים ובין משפטים (לדוגמה: אין לסיים משפט בפסיק או בשלוש נקודות). משפטים ארוכים כדאי לפצל למספר משפטים קצרים.
- **הגהה ועריכה:** יש לערוך הגהה מוקפדת על ההקלדה! בדקו את עבודתכם בטרם הגשתה, וודאו כי אין בה שגיאות כתיב או טעויות הקלדה.
- **איסור על העתקה:** העתקה מכל סוג, ללא איזכור ביבליוגרפי כנדרש, היא עבירה אקדמית חמורה ביותר. האו"פ נוקטת באמצעים חמורים נגד העתקות, ותלמידים שיעתיקו צפויים לועדת משמעת ולעונשים שכוללים ביטול הקורס ואף הרחקה.

מטלת מנחה (ממ"ן) 11

הקורס: 10730 מבוא לבלשנות תאורטית

חומר הלימוד למטלה: פרקים 1, 3, 4

מספר השאלות: 5

סמסטר: 2024

משקל המטלה: 8 נקודות

מועד אחרון להגשה: 5.4.2024

קיימות שתי חלופות להגשת מטלות:

- שליחת מטלות באמצעות מערכת המטלות המקוונת באתר הבית של הקורס
 - שליחת מטלות באמצעות הדואר או הגשה ישירה למנחה במפגשי ההנחיה
- הסבר מפורט ב"נוהל הגשת מטלות מנחה"

I. פרקי מבוא

שאלה 1 (20 נק)

א. ציינו לגבי כל אחת מן הטענות הבאות אם היא נכונה או לא נכונה. נמקו במשפט או שניים את בחירתכם. (5 נקודות לכל טענה)

1. הבלשנות התאורטית היא בעיקרה תיאורית (דסקריפטיבית).

2. הבלשנות התאורטית היא ברוח האמפיריציזם.

3. נושא המחקר של בלשנות תאורטית הוא ידע לשוני של דובר בעל 12 שנות לימוד.

ב. הסבירו באמצעות המושג "שיפוט דוברים" איך חוקרים ידע לשוני בלתי מודע. (5 נקודות)

שאלה 2 (20 נק)

ציינו לגבי כל אחת מן האמירות הבאות אם היא נכונה או לא נכונה. נמקו בקצרה את בחירתכם ותנו דוגמה לחיזוק טענותיכם.

1. המונח "היעדר עדות שלילית" קשור לאפזיית וורניקה.

2. בכל שפה אנושית יש אינסוף משפטים.

3. הסובלים מאפזיית ברוקה יתקשו בהבנת המשפט: *הילד שסבא חיבק נעלם*, אבל לא יתקשו בהבנת המשפט: *הבלון שהילד ניפח התעופף לשמים*.

4. טעויות לשוניות האופייניות לילדים במהלך רכישת השפה מצביעות על כך שילדים רוכשים את שפת אמם בעיקר באמצעות חיקוי הקלט הלשוני אליו הם חשופים.

II. מורפולוגיה

שאלה 3 (40 נק')

לפניכם טבלה ובה רשימת מילים שעליכם לנתח לפי ההנחיות הבאות ולפי שתי הדוגמאות הנתונות. הקפידו לענות על כל הסעיפים לגבי כל אחת מן המילים (אפשר ואף רצוי להשתמש בכתוב הפונטי):

א. ציינו את הקטגוריה הלקסיקלית של המילה. (נקודה 1 לכל מילה)

ב. ציינו את בסיס המילה ואת הקטגוריה הלקסיקלית של הבסיס. (נקודה 1 לכל מילה)

ג. מהן מוספיות הגזירה בכל מילה (אם יש)? (נקודה 1 לכל מילה)

ד. מהן מוספיות הנטייה בכל מילה (אם יש)? (נקודה 1 לכל מילה)

מוספית נטייה	מוספית גזירה	קטגוריית הבסיס	בסיס המילה	קטגוריית המילה	המילה
-ot	-ya	N	sefer	N	ספריות
	-an	N	gan	N	גן
					1. unlock (לפתוח)
					2. ארנקי
					3. בנקים
					4. worked (עבד)
					5. טרקטוריסט
					6. עיתונאים
					7. umbrella (מטריה)
					8. אלמנות

שאלה 4 (12 נק')

לגבי כל אחת מהמילים הבאות, ציינו **ופרטו** את דרך תצורתה (word formation) (למשל, הוספת מוספיות, הלחם וכד').

דוגמה: חתולי – נוצרה באמצעות הוספת סופית -י לבסיס, שהוא המילה חתול.

א. בקו"ם

ב. ערפיח

ג. חמור-אתון

ד. meaningfulness (היות בעל משמעות)

שאלה 5 (8 נק')

לפניכם זוג משפטים, שבכל אחד מהם מופיעה המילה **מלכותי**.

1. בתקופת מלכותי בארץ הפרחים, כל הפקעות נפתחו.

2. שושן צחור תמיד נפתח באופן מלכותי.

א. חלקו את המילה **מלכותי** למורפמות באמצעות מקפים. (3 נקודות)

ב. באיזה מהמשפטים למילה יש שתי מוספיות גזירה? הסבירו את תשובתכם בהתייחס לשני המשפטים.

מטלת מנחה (ממ"ן) 12

חובה להגיש ממ"ן זה

הקורס: 10730 מבוא לבלשנות

חומר הלימוד למטלה: פרקים 5, 6

מספר השאלות: 4

סמסטר: 2024ב

משקל המטלה: 8 נקודות

מועד אחרון להגשה: 17.05.2024

קיימות שתי חלופות להגשת מטלות:

- שליחת מטלות באמצעות מערכת המטלות המקוונת באתר הבית של הקורס
 - שליחת מטלות באמצעות הדואר או הגשה ישירה למנחה במפגשי ההנחיה
- הסבר מפורט ב"נוהל הגשת מטלות מנחה"

שאלה 1 (30 נק')

שרטטו את המבנה (כלומר עץ גזירה) של כל אחד מהמשפטים הבאים וציינו את כללי הגזירה שביסוד המשפטים הללו (אפשר לציין את הכללים של כל משפט לחוד, או של כולם יחד). יש להשתמש בכתוב פונטי.

1. בארט נרדם.
2. ליסה ראתה סרט על גירפות.
3. ליסה חשבה שהיא תנצח.
4. הילדים שלחו פרח למורה לאמנות.
5. השכן של יוסי ראה סרט וקרא עיתון.
6. ליסה שאלה את בארט האם הוא גר בפריז.

שאלה 2 (20 נק')

א. על סמך המשפטים הבאים ושיפוטיהם, נסחו בדייקנות את המבנה התמטי של הפועל הבריא.

יש להתייחס לכל משפט על מנת להגיע למסקנה סופית, הכוללת את המידע שהמשפטים מספקים.

(10 נקודות)

1. דן הבריא את ליסה סימפסון מאיטליה.
2. דן הבריא את ליסה סימפסון לצרפת.
3. דן הבריא את ליסה סימפסון מאיטליה לצרפת.
4. *דן הבריא.
5. *דן הבריא לאיטליה.
6. *דן הבריא מצרפת.

7. דן הבריא את ליסה סימפסון.

ב. הסבירו מדוע (8) דו משמעי ואילו (9) לא, תוך כדי התייחסות למבנה התמטי של הפעלים הבריא, פגש. (4 נקודות)

8. דן הבריא את הילדים מאיטליה.

9. דן פגש את הילדים מאיטליה.

ג. מדוע (10) אינו דקדוקי? ציינו איזה עקרון (או קריטריון) הוא מפר ומדוע. (4 נקודות)

10. *דן פגש לאיטליה.

שאלה 3 (35 נקודות)

שרטטו את גזירתו של כל אחד מהמשפטים הבאים. אפשר לשרטט רק את מבנה השטח עם העקבות הרלבנטיות, או את שני המבנים – המבנה הבסיסי ומבנה השטח. יש להשתמש בכתוב פונטי. (התעלמו מהמילית את.)

1. מה בארט חשב שליסה אכלה?

2. מי פתח את הדלת?

3. למי בארט שלח את הפרחים?

4. המורה תהתה מה ליסה נתנה לבארט.

5. The girl asked who(m) Bart liked.

6. Lisa met the girl who(m) Bart liked.

7. Lisa wondered whether Bart liked the girl.

שאלה 4 (15 נק')

נתון משפט השאלה הדו-משמעי הבא:

למי ליסה אמרה שבארט שלח פרחים?

א. הסבירו במילים מהן שתי המשמעויות של המשפט. (3 נק')

ב. ציינו את המבנה התמטי של הפעלים אמר, שלח. (4 נק')

ג. שרטטו את המבנה הבסיסי ואת מבנה השטח של כל משמעות. (8 נק')

מטלת מנחה (ממ"ן) 13

הקורס: 10730 מבוא לבלשנות

חומר הלימוד למטלה: פרקים 7, 9

מספר השאלות: 4

משקל המטלה: 7 נקודות
מועד אחרון להגשה: 7.6.2024

סמסטר: 2024

קיימות שתי חלופות להגשת מטלות:

- שליחת מטלות באמצעות מערכת המטלות המקוונת באתר הבית של הקורס
 - שליחת מטלות באמצעות הדואר או הגשה ישירה למנחה במפגשי ההנחיה
- הסבר מפורט ב"נוהל הגשת מטלות מנחה"

שאלה 1. 20 (נק')

לפניכם המשפט: **הילדה חגבוהה פגשה אתמול את אביבה כהן בשוק בתל אביב.**

א. לגבי כל אחד מהביטויים הבאים, ציינו על מה הוא מורה (פרט, קבוצה של פרטים, זוגות של פרטים וכו'):

1. ילדה
2. הילדה
3. גבוהה
4. פגשה
5. פגשה את אביבה כהן
6. שוק
7. תל אביב
8. אביבה כהן

ב. לאיזה ביטוי במשפט אין הוראה (קבוצה) אך יש משמעות? הסבירו. (4 נק')

שאלה 2. (24 נק')

כל הטענות שלהלן **אינן נכונות**. לגבי כל אחת מהן, הסבירו מדוע אינה נכונה, והביאו דוגמה רלבנטית לאישוש דבריכם:

1. הוראתו של משפט חיווי היא המחשבה שהמשפט מביע.
2. כשדוברים מבינים משפט, הם יודעים את ערך האמת שלו ואת תנאי האמת שלו.
3. גרירות נובעות תמיד ממבנה המשפט, לדוגמה: 'ליסה ראתה תפוח אדום' גורר 'ליסה ראתה תפוח'.
4. הפרה גלויה של אחת המקסימות מפרה את "עקרון שיתוף הפעולה" בשיח.

שאלה 3. (35 נק')

נתון המשפט: **מארג** נישקה את **הומר**.

לגבי כל אחד מהמשפטים הבאים (א-ז), ציינו איזה יחס יש לו למשפט הנתון (למשל, נגרר ממנו, סותר אותו, קדם-הנחה שלו וכו'). זיכרו שאין זה מחויב המציאות שבין כל שני משפטים יהיה איזשהו יחס). **בחרו את היחס באופן המדויק ביותר האפשרי ונמקו תשובתיכם.**

א. מארג' מחבבת את הומר.

ב. הומר לא נושק.

ג. הומר נושק על ידי מארג'.

ד. מארג' לא סובלת את הומר.

ה. קיימת מישהי בשם מארג'.

ו. הומר נושק.

ז. הומר לא נושק על ידי מארג'.

שאלה 4. (21 נק')

נתונים קטע שיח קצר (1), וטענה (2) (בין (1) ל-(2) אין שום קשר):

1. א: אתה יודע לנגן בפסנתר?

ב: אני יודע לשיר.

2. כמה מחברי הם בלשנים.

א. ציינו את האימפליקטורה שמתקבלת כתוצאה מתשובתו של ב' ב-(1) ומהטענה ב-(2). **הראו שאכן**

מדובר באימפליקטורות ולא בגרירות.

ב. איך נגזרת האימפליקטורה בכל אחד מהמקרים הנ"ל **לפי הניתוח של גרייס?**

ג. איזו בעיה מעוררת גזירת האימפליקטורה ב-(2) לתיאוריה של גרייס? איך הבעיה נפתרת בגישתו של **לורנס הורן?**

מטלת מנחה (ממ"ן) 14

הקורס: 10730 מבוא לבלשנות

חומר הלימוד למטלה: פרקים 10, 11

מספר השאלות: 5

משקל המטלה: 7 נקודות
מועד אחרון להגשה: 21.6.2024

סמסטר: 2024ב

קיימות שתי חלופות להגשת מטלות:

- שליחת מטלות באמצעות מערכת המטלות המקוונת באתר הבית של הקורס
 - שליחת מטלות באמצעות הדואר או הגשה ישירה למנחה במפגשי ההנחיה
- הסבר מפורט ב"נוהל הגשת מטלות מנחה"

שאלה 1 (28 נק')

נתונות המילים 'רפבת' ו'רוכבת'. לגבי כל אחת מהטענות הבאות, ציינו האם היא נכונה או לא נכונה והסבירו את בחירתכם במשפט או שניים, בליווי הדגמה כשנחוץ.

- א. המילים נבדלות במספר הצלילים הלשוניים (ההגאים) שלהן. נכון/לא נכון
- ב. המילים זהות מבחינת הצלילים מלבד הצליל השני. נכון/לא נכון
- ג. הצליל השלישי במילים הללו הוא וילוני, בלתי קולי. נכון/לא נכון
- ד. הצליל השלישי במילים הללו הוא בעל אותו אופן חיתוך. נכון/לא נכון
- ה. במילים הללו אין אף תנועה נמוכה או אחורית. נכון/לא נכון
- ו. המילים לא נבדלות בתכונות הסופרא-סגמנטליות שלהן, כלומר מיקום הטעם ומספר וסוג ההברות. נכון/לא נכון
- ז. המילים לא מהוות זוג מינימלי עבור x, k . נכון/לא נכון

שאלה 2 (8 נק')

הדגישו את כל ההבדלים בין שני העיצורים בכל צמד. ראו דוגמה.

- דוגמה: m-g העיצורים נבדלים ב: מקום חיתוך; אופן חיתוך; קוליות
- א. m-n העיצורים נבדלים ב: מקום חיתוך; אופן חיתוך; קוליות
- ב. k-f העיצורים נבדלים ב: מקום חיתוך; אופן חיתוך; קוליות
- ג. s-l העיצורים נבדלים ב: מקום חיתוך; אופן חיתוך; קוליות
- ד. x-g העיצורים נבדלים ב: מקום חיתוך; אופן חיתוך; קוליות

שאלה 3 (20 נק')

בחרו את התשובה המתאימה ביותר:

1. בעברית מודרנית, האות <ז> מייצגת*

א. פונמה אחת בלבד.

ב. שתי פונמות.

ג. אלופון ופונמה.

ד. שתי פונמות ואלופון.

*הכוונה כאן היא שהאות נהגית בצורות שונות במילים השונות.

2. בניתוח פונולוגי

א. צליל לשוני הוא היחידה הקטנה ביותר.

ב. סגמנט היא היחידה הקטנה ביותר.

ג. תכונות פונולוגיות היא היחידה הקטנה ביותר.

ד. אף תשובה אינה נכונה.

3. תפקיד התכונות המבחינות הוא

א. להגדיר כל צליל.

ב. לסווג צלילים לקבוצות טבעיות.

ג. להבחין בין הצלילים הקיימים בשפה.

ד. כל התשובות נכונות.

4. אלופון

א. הוא צליל לשוני בסיסי בשפה הנתונה.

ב. הוא מימוש פונטי של פונמה.

ג. אף פעם לא זהה לפונמה בשפה.

ד. מילה נרדפת לאות.

ה. כל התשובות נכונות.

5. סביבה פונולוגית היא

א. אוצר הצלילים בשפה הנתונה.

ב. מיקום האלופונים.

ג. מיקום הצליל הלשוני במילה.

ד. תפוצה משלימה.

שאלה 4 (23 נק')

על סמך הנתונים הבאים [x] ו-[k] נמצאים בתפוצה משלימה בעברית.

הנתונים: *lixtov, katav, taxtivim, ktiva, mitkatev, mexutav*

א. האם [k] הוא אלופון של [x] או להפך? הסבירו.

גם -[v] ו-[b], ו-[f] ו-[p] נמצאים בתפוצה משלימה בעברית, באופן דומה ל-[k] ו-[x].

ב. הביאו נתונים רלבנטיים, המאששים טענה זו, לגבי כל זוג.

ג. מה הפונמה בכל אחד מהזוגות הללו? מדוע? האם הפונמות, מחד, והאלופונים מאידך, מהווים

(חלק) משתי קבוצות טבעיות? אם כן, מה התכונה המבחינה הרלבנטית?

ד. נסחו באופן פורמלי את החוק הפונולוגי שאחראי על הופעת האלופון בשלושת הזוגות. (5 נק')

הערה חשובה: בעברית המודרנית זוגות הצלילים הנ"ל לא באמת נמצאים בתפוצה משלימה.

בשאלה זאת, אתם מתבקשים להתעלם מכלל העובדות ולהתמקד רק בנתונים הרלבנטיים, כלומר

כאלה המעידים (לכאורה) על תפוצה משלימה. אני ממליצה לדבוק בפעלים בלבד.

שאלה 5. (21 נק')

א. מהי תופעת ההידמות בקוליות?

ב. באילו משתי המילים **סוגרים** ו-**סגירה** יכולה להתרחש הידמות בקוליות? הסבירו.

ג. צמד המילים **גברים** **קברים** הוא זוג מינימלי בקרב דוברי עברית מסוימים, אולם אינו זוג

מינימלי בקרב דוברי עברית אחרים. הסבירו.

ד. צמד המילים **גבר** ו-**קבר** הוא זוג מינימלי בקרב כל דוברי העברית. במה זוג זה נבדל (פונולוגית)

מהזוג ב-ג'?

ה. כיתבו את החוק הפונולוגי שפועל אצל אותם דוברים שלגביהם **גברים** **קברים** אינו זוג מינימלי.

ו. הסבירו בקצרה מהי התופעה בכל אחת מין המילים הבאות (פרטו בנפרד לגבי כל מילה ומילה):

1. אדם הוגה את המילה **זקוקים** באופן הבא: [skukim]

2. אדם הוגה את המילה **חסדרים** באופן הבא: [hezderim]

ז. כיתבו חוק פונולוגי לגבי כל מילה, או חוק אחד המתייחס לשתייהן.